

Research Insights
Изследователски проникновения

„ГОВОРЕЩОТО ДЕТЕ“ В ПРОМЕНЯЩИЯ СЕ СВЯТ – „МЛАДОТО ЧЕТЕНЕ“ (Начална училищна възраст)

Мариана Мандева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Диляна Гаджева

Основно училище „П. Р. Славейков“ – Велико Търново

Резюме. Статията представя „случилото се бъдеще“: една необикновена нова цивилизация – „цивилизация на знанието“; „Ера на Третата вълна“ – информационно общество; easy-култура – „Младото четене“. За да „не изяде мишката книжката“, се поставя акцент върху дигиталните библиотеки в обучението на „говорещото дете“ в променящия се свят. В подкрепа на защитаваните тези се представя апробирана педагогическа практика за насърчаване на четенето в първи клас. Очакването е децата ни да превърнат четенето в базисно умение и да израснат със самочувствие на владеещи роден, културно изразяващ и заявяващ ги език.

Keywords: civilization of knowledge, informative society, easy-culture, reading, primary school, digital library

*Ако днес преподаваме на учениците си така,
както им преподавахме вчера,
ние ги лишаваме от тяхното утре.
Дж. Дюи¹⁾*

1. „Говорещото дете“ в променящия се свят – четенето като базисно културно умение

Глобализацията променя традиционните представи за разстояние, държавни граници, възможности за комуникация и прогрес. Премахват се бариери – политически, институционални, езикови и др. Образованието, науката, иновациите стават „ключ“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, за нови работни места и нова посока на човечеството²⁾. За да се обозначат настъпилите промени, се търсят разнообразни определения – „глобално общество“, „информационно общество“, „постиндустриално общество“. Чрез

всяко от тези наименования се поставят различни акценти в сложността на света, но по същество се идентифицира „необикновена нова цивилизация“ – „цивилизация на знанието“ (Drucker, 1992). В тази цивилизация „познанието не елиминира уменията. Точно обратното, то бързо става основа на умения... от съвременен вид“. Овластява се еволюираща маса от знания и ноухау, необходими за настоящия и за утрешния ден.

Главна ценност в цивилизацията на знанието е грамотността – езикова грамотност (literacy), математическа грамотност (numeracy), грамотност в областта на природните науки и технологиите и пр. В последно време все повече се говори за „новата грамотност на XXI век“, включваща умения за справяне с дигиталните технологии, за работа в мрежата с цел извличане и анализ на информация, за осигуряване на достоверност на намерената информация и т.н. (Warlick, 2008). Независимо от многопосочното разбиране за грамотността, като актуален феномен в цивилизацията на знанието, неоспоримо е, че езиковата грамотност (literacy) е главен инструмент за личен и за обществен просперитет. Тя е трансверсална и фундаментална за формирането на всяка друга грамотност, включително на „новата грамотност на XXI век“ – дигиталната грамотност. В основата ѝ са компетентности, свързани с четене и писане на родния език или на езика, официален за дадена страна, но също така и преди всичко и други компетентности – по слушане и по говорене. Става дума за „способността на човека да идентифицира, да разбира, да интерпретира, да създава, да обменя, да общува,... като използва отпечатани и написани на ръка материали, свързани с различни видове контекст“⁽³⁾.

Придобиването на езикова грамотност (literacy) е „продължителен и непрекъснат процес на обучение и/или учене, който позволява на човека да постигне целите си, да развие знанията си и потенциала си, както и да участва пълноценно в общността и в обществото, към което принадлежи“⁽⁴⁾. Основите на този процес се поставят през първите години на училищното обучение. „Ключ“ за успешно ограмотяване на ученика е формирането на четивни умения.

Четенето е поведенческа категория, определяна като рецептивна речева дейност. От една страна, то изисква разпознаване на езиковите елементи във възприеман текст. От друга – четенето е активен и продуктивен процес, при който читателят конструира значения – прилага общите си познания за света и изгражда и проверява хипотези за значението на четивото. Става дума за категория, свързана с комплексни множества от умения – някои са когнитивни, други са отношения, трети са манипулации, т.е. четенето не е единствено лингвистичен феномен. Тук ще се акцентира върху онези негови характеристики, които имат определящо значение за изграждането на умел и ангажиран малък читател.

Формирането на четивна грамотност в начална училищна възраст се обвързва с две основни групи умения: а) умения за декодиране (техника на четене); б) умения за разбиране на прочетеното (съзнателност при четене). При техниката на че-

тене се извършва преход от графичната форма на думата в звукова – разпознават се буквите, последователността в думите, правилата за съотнасяне между звукове и букви, граматическите и семантичните особености на думите. Този преход е декодиране, тъй като се работи с две знакови системи – буквена и звукова, и се овладяват умения за преход от едната в другата. Доказано е, че т.нар. „фонологична компетентност“ (phonological awareness) и „фонемна компетентност“ (phonemic awareness)⁵⁾ са изключително важни за придобиване на читателски способности при началното обучение по четене (Stanovich, 1986). С настъпилния конструктивистки обрат в когнитивната наука фокусът на внимание се насочва към съзнателността при четене. На четенето не се гледа като на механичен набор от умения, които могат да бъдат преподавани по „твърди правила“, а като на цялостен, системен, интерактивен процес. Отделните равнища на читателска способност си влияят, като реципиентът не само извлича съхранявани в текста значения, а също така активно ги съконструира (Spivey, 1989). Осъществява се буквално, интерпретативно, критично и творческо разбиране при четене⁶⁾. Важният извод за училищната практика е: техника на четене и разбиране на прочетеното се формират в единство още от старта в първи клас. Разбирането се определя като основна цел на четенето, а техниката на четене – като средство за постигане на целта.

В съвременните образователни политики – ЕС/Р България⁷⁾, се акцентира върху ползване на четенето за социални цели още от ранните етапи на овладяване на писмеността. Задължително е това разбиране да се има предвид при огромяването на „говорещото дете“ в променящия се свят.

2. „Ера на Третата вълна“ – информационно общество

А. Тофлър – футурист, създател на концепцията за свръхиндустриалната цивилизация, определя съвременния свят като „Ера на Третата вълна“. Става дума за информационно общество, бележещо огромен скок в количеството информация, което хората ежедневно обменят помежду си. Според автора „ключ“ за разбиране на развитието на човечеството е компютърът. В началото на 50-те години на миналия век това твърдение все още е „научен курioз“. Днес „новата мозъчна сила“ обхваща лаборатории, служби, отдели, достига до почти всеки дом. Компютърът е „противоотрова на мозаечната култура“ – може да обработва и пренася огромни масиви от данни, може да моделира, като открива „незабележими модели“, може да предложи фантастични решения и да отвори съзнанието и въображението за немислени до момента възможности. Но все пак в центъра на развитието е човешката интелигентност. Тя в обозримите десетилетия ще е далеч по-важна от машината (Toffer, 1999).

3. Бъдеще, което вече се е случило – easy-културата и „Младото четене“

Улесненията и опростяванията не са явления нито на миналия, нито на новия век. Те правят живота и на създателите, и на изпълнителите адапти-

вен към непрестанно усложняващия се свят. По тази причина хилядолетия наред ключова дума на цивилизацията е „улеснения“. Днес в полето на easy-културата има множество определения – лесно (easy), просто (simple), бързо (quick), експедитивно (efficient), кратко (short), леко (light), непринудено (easily), безплатно (free). Всички те са израз на стремежа на човешката култура да се приближи максимално до удобно направения свят. Новата ситуация е „неоспорима реалност със субект младото поколение, диференцирано и обединено върху субективни капризи, върху хаос на усещанията, спонтанност на реакциите и върху адекватни на променящия се свят културномодифицирани практики. А самият читател е съвършено нов, изумително променен: под въздействието на медиатизацията на социалното съзнание, конвергенцията и мрежовостта, озовал се в условия на взаимозависеща тоталност, възприятията му стават излишно динамични, критериите и ценностите му – подвижни, а вниманието му – непостоянно и неуправляемо. Изборът на днешния активен човек е разположен както между четирите стандартни културни практики – четене, писане, слушане, говорене, така и между цялата палитра, целия спектър от съвременни easy-формати на живот“⁽¹³⁾.

В „свят на нови грамотности“ книгата излиза от клишето: напечатан хартиен блок между корици. Новият технологичен ред трансформира статуса на библиотеката; минимизира ролята на посредниците в издателския процес и съкращава пътя от автора до читателя. Четенето се освобождава от „самотата“ си, става „четене заедно“ – „императив на тишината на читалнята“. Електронният читател е носител на „нова култура на четене в стадий на „редуциране на сложността“. Тази реалност не е непременно песимистична, тъй като „никога не се е четяло толкова много, колкото днес“. „Сградата може и да умира, но библиотеката е по-жива отвсякога“⁽¹⁴⁾. Синтезирано и метафорично казано: бъдещето вече се е случило.

Тъй като „искрата“ за четене се „пали“ в детството, изключителна актуалност добива въпросът:

– Как „мишката да не изяде книжката“ в начална училищна възраст?

4. Училище за случилото се бъдеще – „Младото четене“ в начална училищна възраст

В интернет пространството може да се намери богат набор от детски дигитални библиотеки.

www.chitanka.info/books

Това е един от най-популярните сайтове. Електронните книги се търсят по азбучен ред, автор или творба. В секция „Моята библиотека“ потребителите имат възможност да се запознаят с творчеството на много български и чуждестранни автори. Читателите могат да добавят нови текстове на български език – секция „Работно ателие“. Секцията „Речник“ служи за проверка

на значението и правописа на думи. Творци и преводачи могат да изпращат свои произведения дори да не са публикувани все още в хартиен вариант. Така „Моята библиотека“ се превръща в обществено място за споделяне на книги, цифровизирани с общи усилия.

www.wiki.chitanka.info/Библиотека_за_ученика

„Библиотека за ученика“ е рубрика от секцията „Моята библиотека“ на гореописания сайт. Произведенията са подредени според изучаването им в съответните класове. Учениците могат да намерят списъци с книги за четене през лятната ваканция, изготвени въз основа на обобщени предложения от различни училища и голям брой читатели.

www.az-deteto.bg

„Аз детето“ е български детски портал, в който са поместени гатанки, стихове, пословици, скороговорки, приказки, научнопопулярна информация, песни, игри, както и правила за сигурност и безопасност в интернет. Освен да четат, малките потребители имат възможност да интерпретират прочетеното, като се включват в разнообразни конкурси. Особено внимание заслужава рубриката „Забавно четене“, в която на учениците се предоставят списъци с книги, препоръчвани за четене през лятото. В електронен читателски дневник малките читатели могат да впишат прочетените от тях книги и да отговорят на въпрос, свързан с творбата. За целта се изисква регистрация, която се прави със знанието на родител или от самия него.

www.booksbg.org/Детска-литература

Сайтът предлага български книги в електронна форма. Разпределени са по категории, като всяка творба е придружена от описание, рейтинг и коментари. Голяма част от книгите за деца и ученици са безплатни. Четат се онлайн или офлайн след изтегляне.

www.avtori.com

Тук може да се чуят някои от най-известните произведения на българската и чуждестранната художествена литература. Аудиокнигите, както и останалите материали се предоставят само и единствено с образователна цел. Стартиран е проект за обогатяване с любителски аудиозаписи на потребителите. Всеки изразителен прочит е индивидуален и въздейства на слушателя по различен начин. След публикуването звуковите файлове може да се изтеглят и споделят от други потребители, като се спазват етичните норми и изискванията за авторското право – да не се разпространяват с търговска цел, при цитиране да се посочва източникът, произведенията да не се променят, преработват или надграждат.

www.liternet.bg/publish/katalog/avtori/

В този специализиран портал читателите имат възможност да намерят и четат онлайн художествена и научна литература. Подреждането в секцията „Електронни книги“ е според жанра. Секцията „Автори“ отвежда читателите до персоналните страници на всички автори, публикували в Електронно издателство LiterNet.

www.prikazki.dechica.com/index.html

Сайтът е подходящ за по-малките деца. Съдържа секции със занимателни задачи и игри. За учениците от начална училищна възраст са предвидени приказки за четене с илюстрации.

www.prikazki.com

Сайтът е резултат от съвместна дейност на група ентусиасти, чиято цел е да съберат и представят за българските деца приказки от целия свят. Проектът „Царството на приказките“ е първият по рода си в нашата страна. Той предвижда не просто създаване на сайт за приказки, а медия, насочена към всички деца, към техните мечти, вълнения, проблеми, към тяхното възпитание и нравствено обогатяване. „Царството на приказките“ е Царство на знанието, на вековната мъдрост.

www.slovo.bg

„Словото“ е виртуална библиотека със значими произведения на българската литература. Творбите са подредени по азбучен ред на авторите и според времето на създаване. Страниците се обновяват до пълното представяне на всички автори и произведения, за което администраторите на сайта разчитат и на помощта на читателите. За децата има специална секция.

www.virtualnabiblioteka.com

Сайтът предлага интерфейс и категории, по които лесно може да се открие дадена книга. В категорията „Детска литература“ учениците могат да намерят 1154 произведения от българската и чуждестранната детска литература, да ги четат и да ги споделят с приятели.

www.readbg.com

Сайтът е източник на безплатни електронни книги на български език. Навигацията е лесна, заглавията се откриват бързо. Книгите са подредени по жанрове и по автори.

www.star05.net

Произведенията в тази електронна библиотека се използват с учебна цел. Текстовете са подредени тематично, по жанров признак и по азбучен ред на заглавията. Отчита се броят на четенията.

Необходими са обяснения, демонстрации и упражнения, за да се научи ученикът да използва детските дигитални библиотеки. Формирането и развитието на дигитални способности за търсене, структуриране, обработване и обобщаване на информация чрез съвременните технологии са неотменима част от подготовката на детето за бъдещата му ежедневна дейност. Тази потребност поражда необходимост ученикът да бъде обучен как да открива произведения по даден жанр, автор или тематика. Важен ангажимент на учителя е съвместно с родителите, библиотеките и др. отговорни институции да научи детето как правилно, целенасочено, пълноценно, безопасно и етично да използва ресурсите на интернет и съвременните дигитални технически средства.

Без да противостоят на дигиталните обществени библиотеки, училищата и класовете създават свои дигитални библиотеки. Най-често ги конструират на представителните си сайтове. Възможно е да се използват и електронни дневници, блогове, платформи, „облаци“ за съхранение на файлове и други виртуални пространства. Пример за електронна класна библиотека е рубриката „Електронна библиотека на класа“ в сайта на I,б“ клас (2014/2015 учебна година) – ОУ „Петко Рачев Славейков“, Велико Търново: www.znamimoga2007.weebly.com.

Идеята е провокирана от интереса на първокласниците към книгите и от желанието им да споделят впечатленията си от прочетеното с други четящи хора. В създадения сайт на класа се публикуват сканирани (части от) произведения – художествена и научнопопулярна литература, за да се провокира интерес към четенето, включително в свободното време на детето и за удоволствие. Администраторите са трима – учителят по български език и литература, класният ръководител и родител. Когато малките ученици придобият дигитални способности, ще бъдат окужени да се включат в поддържането и обогатяването на сайта. Така те ще усъвършенстват метакогнитивните си умения – за търсене, подбор и обработка на информация от разнообразни източници, ще стабилизират и обогатят познанията си по изучаваните учебни дисциплини и ще повишат общата и езиковата си култура.

Интерактивният сайт на класа е удобна възможност (особено през ваканциите) за комуникация и обмен на информация между учителите, учениците, родителите, обществеността, защото:

- се споделят електронни книги и полезни връзки към дигитални библиотеки и образователни сайтове;
- се изготвят списъци на любими книги с участието на родители и деца;
- се коментират произведения както на утвърдени автори, така и на „малки писатели“ – ученици;
- се публикуват изготвени от първокласниците илюстрации по литературни творби.

Преди да се пристъпи към създаване на училищен сайт или сайт на класа с дигитална библиотека, трябва внимателно да се обмислят няколко аспекта.

1. Поддържането на сайт е продължителен ангажимент. Актуалността и функционалността му са гаранция, че ще бъде посещаван редовно. Администраторите трябва да отделят време да актуализират редовно съдържанието и/или да създават и поместват ново.

2. Трудно се намират сътрудници и съидейници. Създаването и поддържането на училищен сайт или сайт на класа с електронна библиотека изисква определени технически познания и желание за работа. Възможно е потенциалните партньори да не откликнат на призива за сътрудничество.

3. Снимките на ученици внасят достоверност в сайта и показват, че зад електронните страници стоят личности със свои лица и характер. Снимането и публикуването им следва да е с разрешение на родителите/настойниците, при желание на самото дете и в ситуация, оправдана от целта.

4. Задължително е да се спазва чл. 24, ал. 1 на Закона за авторското право и сродните му права, според който „Без съгласието на носителя на авторското право и без заплащане на възнаграждение е допустимо: 1. временното възпроизвеждане на произведения, ако то има преходен или инцидентен характер, няма самостоятелно икономическо значение... 2. използването на цитати... при по-

сочване на източника и името на автора... 4. използването като текуща информация в периодичния печат и другите средства за масово осведомяване... при посочване на източника и името на автора, освен ако това е невъзможно... 8. публичното представяне и публичното изпълнение на публикувани произведения в учебни или в други образователни заведения, ако не се получават парични постъпления и не се заплащат възнаграждения на участниците в подготовката и реализирането на представянето или изпълнението; 9. възпроизвеждането на вече публикувани произведения от общодостъпни библиотеки, учебни или други образователни заведения, музеи и архивни учреждения с учебна цел или с цел съхраняване на произведението, ако това не служи за търговски цели⁽⁸⁾.

5. След като сайтът е създаден, трябва да се покаже на потенциалните потребители, че съществува. Правят се препратки в онлайн каталози (www.gbg.bg, www.dir.bg и др.), публикуват се връзки към него в блогове, популярни сайтове, социални мрежи като Facebook, Google+ и др., за да се показва като резултат от търсенето в Google.

Въпреки трудностите, които съпътстват създаването и поддържането на училищен сайт или сайт на класа с дигитална библиотека, налице са сериозни основания идеята да се реализира. Когато и учениците участват в обогатяването на електронните страници, им се предоставя възможност да изразят себе си – да споделят любовта си към четенето, като представят „своите“ книги, да направят първите си публикации. Обикновено сайтът съдържа и друга полезна и интересна информация – разнообразни ресурси, подпомагащи ученето. Освен това той е надеждна връзка с родителите и обществеността.

5. Още за „говорещото дете“ в променяния се свят – днешните ни решения за случилото се бъдеще

„Тези, които взимат решения...“, трябва да отчитат в настоящите си решения бъдещето, което вече се е случило“ предупреждава П. Дракър. В този контекст полезни се оказват думите на израелския писател Е. Керет: „Хората казват, че днес младите не четат, а са в интернет. Когато аз бях дете, се казваше същото – младите не четат, те гледат телевизията и слушат „Бийтълс“... Ние просто трябва да намерим начин да се справим с новото, вместо да го отричаме“⁽⁹⁾. Цитатът е в подкрепа на тезата, че процесите, протичащи в информационното общество, предявяват нови изисквания към училищното образование.

„За да не изяде мишката книжката“, ще се изведат **поуки** от представената педагогическа практика за насърчаване на четенето в първи клас, вкл. по дигитален път.

5.1. Дигиталните технологии не са субект на педагогическо взаимодействие. Те са помощни средства за учителя и за учениците, а и за техните родители. Наложително е от първите години на училищното обучение у детето да се формира разбиране, че компютърът не е „игрален автомат“. Той е инструмент

за учене и разширяване на духовни хоризонти, за общуване, опознаване на света и решаване на житейски проблеми, за израстване в информационното общество.

5.2. Независимо дали четенето, разбирането и коментирането на прочетеното се осъществяват чрез традиционните хартиени ресурси, или по дигитален път, е важно у детето да се породи и запази вътрешна потребност да чете съзнателно, да споделя впечатления от общуването си с книгите с други четящи хора (съученици и приятели, родители и близки, учители и студенти), да намери „своите книги“ и да превърне четенето в базисно културно умение за цял живот.

5.3. Мисия на образователните институции е да задават цели на цялото общество. Но не може и не бива за всички неблагоприятия в езиковата грамотност на българския ученик да се вини училището. Неотложни са синергетични, ежедневни усилия на широк кръг четящи хора и институции – на учители, родители, експерти, студенти и публични личности. Задачата е не толкова да се „преподават“ велики книги, колкото да се „преподава“ любов към четенето (Б. Ф. Скинър)¹⁰.

„Училището не е единица. Това бюрократично определение може би е подходящо за телефонен указател. Единствената единица в образованието е човешката личност“¹², твърди английският педагог Х. Плакроуз. В този смисъл, училището, което по пътя към „Младото четене“ приобщава широк кръг четящи общности от различни възрастови и социални групи, е нашето „Училище за случилото се бъдеще“. Амбицията е децата ни да превърнат четенето в базисно умение и да растат със самочувствие на владеещи роден, културно изразяващ и заявяващ ги език¹¹.

БЕЛЕЖКИ

1. Дж. Дюи. Уикицитат. <http://bg.wikiquote.org/wiki/%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%BD_%D0%94%D1%8E%D0%B8> (03. 02. 2016)
2. ЕС. Съобщение на комисията. Европа 2020. Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, 2010. –<<http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&Id=124>> (03.02.2016).
3. Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 – 2020). МОН, 2014. – <www.mon.bg> (15. 09. 2014).
4. Пак там.
5. Фонологичната компетентност (phonological awareness) касае структурата на езика – думи, състоящи се от срички, чиито съставни единици са фонемите. Фонемната компетентност (phonemic awareness) се свързва със съзнанието, че всяка произнесена дума може да бъде представена като после-

- дователност от фонемите. Тъй като фонемите се представят графично чрез буквите, фонемната компетентност е ключ към разбирането на алфабетичния принцип в съответната система от писмени знаци.
6. За видовете разбиране при четене вж.: Burns, P. *Teaching Reading in Today's Elementary Schools*. 1988.
  7. Официален сайт на Международната асоциация за оценяване в образованието и информация за изследването на грамотност, 2006. – <<http://www.iea.nl/pirls2006.html>> (03. 02. 2016).
Преподаване на четене в Европа. Контекст, политики и практики, 2011. – <http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/thematic_reports/130BG.pdf> (03. 02. 2016).
Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 – 2020). МОН, 2014. – <www.mon.bg> (15. 09. 2014).
  8. Закон за авторското право и сродните му права. Министерство на културата. – Държавен вестник, 25.03. 2011, бр. 25.
  9. Е. Керет. <intervyuta/i_balgariya_i_izrael_vinagi_sa_na_krastopat235431.html?comments=1%3Funmobile=1> (03. 02. 2016).
  10. „We shouldn't teach great books; we should teach a love of reading” (B.F.Skinner) <http://bg.wikiquote.org/wiki/%D0%91%D1%8A%D1%80%D1%8A%D1%81_%D0%A4%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA_%D0%A1%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%8A%D1%80> (03. 02. 2016).
  11. Авторство: М. Мандева е разработила структурни части (1), (2), (3), (5), бележки, литература; М. Мандева и Д. Гаджева са разработили структурна част (4), резюме, ключови думи.
  12. Плакроуз, Х. (1992). Училището – място за деца. София, Международен център за обучения и изследвания.
  13. Цветкова, М. (2008а). „Трудните“ медии и easy-културата. Култура, бр. 1 от декември, 2008. <<http://media-journal.info/index.php?p=item&aid=15>> (03.02.2016).
  14. Цветкова, М. (2008б). Младото четене срещу библиотеката. Електронно списание LiterNet, 04.04.2008, № 4 (101). <<http://litenet.bg/publish3/mtzvetkova/mladoto.htm>> (03.02.2016).
  15. Spivey, N. (1989). *Construing Constructivism: Reading Research in the United States*. National Center for the Study of Writing and Literacy, Occasional Paper.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Drucker, P. (1992). *Managing for Future*. New York: Truman Talley Books / Dutton.
- Stanovich, K. (1986). Matthew Effects in Reading: Some Consequences of Individual Differences in the Acquisition of Literacy. *Reading Research Quarterly*, Vol. 21, 4.

- Toffler, A. (1999). *Novata tsivilizatsiya. Politikata na tretata valna*. Sofia: Voenno izdatelstvo [Toffler, A. (1999). *Новата цивилизация. Политиката на третата вълна*. София: Военно издателство].
- Warlick, D. (2009). *Redefining Literacy*. Ohio: Linworth Publishing.

THE TALKING CHILD IN THE RAPIDLY CHANGING WORLD – NEW WAY OF READING (Primary education)

Abstract. The current era can be defined as new, extraordinary civilization – the civilization of knowledge; as third wave era – society based on information and as easy-culture – the new way of reading and gaining knowledge. To maintain the habits of reading in the digital era, the importance of digital libraries used in education during the rapidly changing world is emphasized. In defense of the thesis an approbated pedagogical method for enhancing the reading in first grade of elementary school is provided. The expectations are our children to turn reading into core skill and grow up with the self-esteem that they are able to speak their native, culturally-expressive language.

✉ **Assoc. Prof. Mariana Mandeva, DSc.**
St. Cyril and St. Methodius University of VelikoTarnovo
VelikoTarnovo, Bulgaria
E-mail: mandeva_m26@abv.bg

✉ **Dr. Dilyana Gadzheva**
Primary School “P. R. Slaveykov”
Veliko Tarnovo, Bulgaria
E-mail: gadjeva_vt@abv.bg